

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 (053) ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
12 ЛИСТОПАДА 2025

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів II Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності О4 (053) Психологія (12 листопада 2025 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н.В.Корчакова. Рівне : РДГУ, 2025. 107 с.

Рекомендовано до випуску Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 13 від 18.12.2025 р.).

Матеріали подаються у авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність інформації та дотримання норм авторського права несуть автори.

7. Kanwal A., Naz B., & Mehwish M. Language and the Struggle for Identity in the Goldfinch: A Study of Youth and Crisis. *World Journal of English Language*.2025. <https://doi.org/10.5430/wjel.v15n7p168>.
8. Kerpelman J., & Pittman J. Erikson and the Relational Context of Identity: Strengthening Connections With Attachment Theory. *Identity*, 2018. 314p. <https://doi.org/10.1080/15283488.2018.1523726>.
9. Li J., Du T., Tang J., & Yang J. Priming moral self-ambivalence facilitates cognitive flexibility in young adults. *Personality and Individual Differences*.2025. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2024.112948>.
10. Schachter E., & Galliher R. Fifty Years Since «Identity: Youth and Crisis»: A Renewed Look at Erikson's Writings on Identity. *Identity*, 2018. 250p. <https://doi.org/10.1080/15283488.2018.1529267>.
11. Zheng W. A cross-cultural perspective on adolescents' cognitive flexibility and pro-environmental behavior: Multilevel evidence. *Current Psychology*.2023p. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05484-2>.

Антон ВАШЕНЮК

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету,
м.Рівне, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми. У контексті цифрової трансформації економіки та переходу до економіки знань зростає потреба в обдарованих фахівцях, здатних генерувати інноваційні рішення [4]. Проте традиційна система вищої економічної освіти орієнтована переважно на репродуктивне засвоєння знань, що гальмує актуалізацію обдарованості. Відсутність системного психологічного супроводу призводить до значної втрати потенціалу обдарованих студентів уже на етапі навчання у ЗВО. Таким чином, вивчення психологічних детермінант прояву обдарованості в майбутніх економістів під час вивчення фахових дисциплін є актуальним як з теоретичного, так і практичного погляду.

Мета дослідження – визначити психологічні чинники, що детермінують прояв і розвиток обдарованості студентів-економістів у процесі вивчення дисциплін професійного циклу, та розробити рекомендації щодо їх актуалізації в освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Одним із перших, хто почав вживати термін «обдарований» (gifted) як стандартне визначення надзвичайних здібностей, був Г. Віпл. Науковець використав його в «Енциклопедії освіти», де чітко визначив, що обдарованим є той, хто володіє високими розумовими здібностями та має академічні досягнення, які визначають природу обдарованості [6].

Згідно психологічної енциклопедії, обдарованість – це рівень розвитку загальних здібностей, що визначає діапазон інтелектуальних можливостей людини і забезпечує досягнення значних успіхів у виконанні різних видів діяльності [5, с. 228)].

Теоретичний аналіз вітчизняної літератури [1; 2; 3] дозволив структурувати психологічні детермінанти обдарованості за трьома блоками:

- когнітивні, що включають дивергентне мислення, швидкість обробки інформації, метакогнітивну обізнаність;
- мотиваційно-вольові, що свідчать про внутрішню мотивацію досягнень, саморегуляцію, толерантність до невизначеності особистості;
- емоційно-особистісні, до яких належать емоційний інтелект, рефлексія, стресостійкість особистості.

Нами було здійснено емпіричне дослідження на вибірці 76 студентів 2-4 курсів ОС «бакалавр» та 1-2 курсів ОС «магістр» спеціальностей «Міжнародна економіка», «Цифрова економіка», «Економічна кібернетика», «Менеджмент», «Маркетинг». У дослідженні було застосовано такий психодіагностичний інструментарій: тест дивергентного мислення Е. Торранса; шкалу внутрішньої/зовнішньої мотивації (адаптація Deci, Ryan); опитувальник емоційного інтелекту Д. Люсіна; авторську анкету «Прояв обдарованості в економічних задачах».

Результати кореляційного аналізу (r Пірсона) такі:

- креативність ↔ успішність розв'язання нестандартних кейсів: $r = 0,68$ ($p < 0,01$);
- внутрішня мотивація ↔ ініціативність у проєктній діяльності: $r = 0,61$ ($p < 0,01$);
- емоційний інтелект ↔ ефективність командної взаємодії: $r = 0,54$ ($p < 0,05$).

Кластерний аналіз (к-середніх) дав змогу виокремити три групи здобувачів вищої освіти:

- високообдаровані (28 %), що мають високі показники за всіма блоками чинників;
- потенційно обдаровані (45 %), які продемонстрували високі когнітивні показники, але низький рівень мотивації;
- нереалізовані (27 %), у яких зафіксовано середні показники та низьку саморегуляцію.

У ході дослідження встановлено, що лише 12 % студентів реалізують обдарованість у фахових дисциплінах через брак завдань на розвиток дивергентного мислення та рефлексії. З огляду на проведені дослідження розроблено модель психодіагностичного супроводу, що включає діагностичний скринінг на 1-му курсі, розробку індивідуальної траєкторії розвитку (до прикладу, модулі «Креативність в економічному моделюванні», «Емоційний інтелект у переговорах» та ін.), інтеграцію завдань високого когнітивного навантаження у межах таких курсів, як «Мікроекономіка», «Економетрика», «Фінансовий аналіз» та ін.

Висновки. Таким чином, психологічні детермінанти обдарованості (когнітивні, мотиваційно-вольові, емоційно-особистісні) мають нерівномірний вплив на її прояв у фаховій підготовці економістів. Найвищий предиктор актуалізації обдарованості – рівень внутрішньої мотивації та креативності. Запропонована модель психодіагностичного супроводу дозволяє підвищити реалізацію обдарованості на 25-30 % (прогнозовані дані пілотного впровадження). Подальші дослідження доцільно спрямувати на лонгітудне відстеження кар'єрного успіху випускників з урахуванням рівня розвитку психологічних детермінант обдарованості.

Список використаних джерел

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.

2. Кульчицька О. І. Специфіка дитячої обдарованості. *Обдарована дитина*. 2001. № 1. С. 3-10.
3. Моляко В. О. Творча конструкторологія (пролегомени). Київ : Овіта України. 2007. 388 с. (рос. мовою).
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021р. № 179. URL: <https://surl.li/lotwgh> (дата звернення: 30.10.2025).
5. Психологічна енциклопедія / авт. упорядн. О. М. Степанов. Київ : Академвидав. 2006. 424 с.
6. Whipple G. M. *Classes For Gifted Children: An Experimental Study of Methods of Selection And Instruction*. 2008. P. 156.

Валерія ВОЛОШИНА

*здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри кафедри загальної та вікової психології
Криворізького державного педагогічного університету
м.Кривий Ріг , Україна*

РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ «ВІДНОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Після початку повномасштабної російської агресії проти України виникла нагальна потреба у розробці науково обґрунтованих програм психологічної реабілітації для комбатантів. У відповідь на цей запит було сформовано комплексну програму психологічної реабілітації, що ґрунтується на аналізі сучасних теоретичних і емпіричних досліджень роботи М. Боннера та Дж. Еллендера [2], Дж. Соріано-Санчез [6], А. Охлссон та співавторів [3], К. Белроуз та співавторів [1], Д. Ромеро та співавторів [4]). Методологічною основою програми стала інтегративна модель, що поєднує біопсихосоціальний підхід, принципи доказової практики (зокрема, рекомендації АРА та ВООЗ) та ідею індивідуалізації інтервенцій.

Апробація розробленої програми психологічної реабілітації здійснювалася в межах проекту «Відновлення під час війни» за підтримки ВААД України. У дослідженні брали участь військовослужбовці, які брали безпосередню участь в активних бойових діях (зміна 83 та 104) та переживали полон та тортури (зміна 92). Для оцінки психічного стану учасників було застосовано комплекс стандартизованих психодіагностичних методик. Діагностичний протокол включав наступні інструменти: Клінічне інтерв'ю; Peritraumatic Dissociative Experiences Questionnaire (PDEQ): для оцінки рівня перитравматичної дисоціації; Patient Health Questionnaire-9 (PHQ-9): для скринінгу депресивних симптомів; Generalized Anxiety Disorder-7 (GAD-7): для вимірювання рівня тривоги; PTSD Checklist-Military Version (PCL-M): для діагностики симптомів посттравматичного стресового розладу; Athens Insomnia Scale (AIS): для оцінки тяжкості порушень сну. Психометричне тестування проведено у двох точках: на початку програми (пре-тест) та після її завершення (пост-тест). Такий підхід дозволяє здійснити об'єктивний порівняльний аналіз ефективності інтервенції.

Проведемо оцінку ступеню показника перитравматичної дисоціації, для цього буде використано опитувальник PDEQ (табл. 1).

Перитравматична дисоціація (ПТД) є психологічним станом, що може виникнути в процесі або після травматичних подій, який супроводжується порушеннями інтеграції таких показників як пам'ять, тілесні відчуття, емоційний стан та свідомість людини

ЗМІСТ

Дмитро Бігунов Психологічні ресурси періоду становлення дорослості: роль емоційного інтелекту.....	4
Васильєв Адам Особистісна криза молоді як теоретичний конструкт та його операціоналізація.....	6
Вашенюк Антон Психологічні чинники розвитку обдарованості під час вивчення економічних дисциплін	10
Волошина Валерія Результати апробації програми психологічної реабілітації військовослужбовців «Відновлення під час війни».....	12
Гапочка Яна Взаємодія як смисловий ресурс команди супроводу.....	16
Главінська Еліна Психологічна підтримка сімей у період кризи підліткового віку: досвід програми «Ти як»?.....	18
Григор'єв Олег Феномен інституційного синдрому в контексті перебування особистості в інтернатах закритого типу	20
Данилів Павло Гендерна дисфорія в контексті науково-психологічного дискурсу: соціальний конструктивізм VS нейробіологія	23
Демура Анна Музикотерапія як засіб удосконалення освітньо-професійної підготовки майбутніх психологів.....	25
Герасимчук Оксана Методологічні підходи у розробці програми зниження агресії фруструючою особистістю.....	28
Гладкий Юрій Обґрунтування провідних методик дослідження застосування психологічного впливу у маркетингових комунікаціях	31
Жилко Олексій Психологічні умови розвитку навичок критичного аналізу власного управлінського досвіду.....	33
Зіненко О. Ціннісні чинники формування національної ідентичності в умовах глобалізації та інформаційної інтеграції.....	34
Каліцинський Валентин Вплив міжособистісних відносин у колективі на формування синдрому емоційного вигорання серед працівників банківських установ	37
Кардаш Іван Концептуалізація диспозиційних предикторів копінгу менеджерів у сучасному психологічному дискурсі	38
Коротка Ірина, Матяш-Заяц Людмила Внутрішньоособистісний конфлікт як предмет психологічного дослідження.....	41
Криворука Єлизвета Методика дослідження психологічних особливостей прояву самооцінності.....	44

Лазарук Андрій Штучний інтелект як інструмент підтримки вчинку самовизначення майбутніх психологів	47
Луцик Галина STEM-підхід як інноваційний напрям у професійній підготовці психологів.....	50
Малімон Володимир Посттравматичний стресовий розлад і вторинна травма як наслідки війни.....	53
Малігин Олександр Комппульсивний сексуальний розлад: психологічні механізми та клінічні прояви.....	55
Молочко Ярослав Вплив цифрової культури на формування нарцисичної спрямованості особистості.....	57
Мошаров Дмитро Психологічні механізми маніпуляції масовою свідомістю у сучасному медіа-просторі.....	60
Несен Роман Музикотерапія як інструмент розвитку емоційного інтелекту	62
Овчиннікова Ольга Дієві методи гештальт-терапії для розвитку стресостійкості майбутніх психологів.....	64
Онокало Олександр Психологічна готовність до лідерства та наставництва в ІТ-середовищі.....	67
Паламарчук Володимир Формування Я концепції майбутнього маркетолога в умовах цифрової трансформації.....	69
Паламарчук Владислав Психологічні механізми стресостійкості та саморегуляції в умовах високоефективного професійного спілкування	71
Панащук Ігор Роль професійної рефлексії у становленні педагога.....	73
Патута Богдана Психологічні інтервенції для зниження ризику втоми від співчуття серед сестер /братів медичних	75
Підбуцька Ніна, Надточій Альона Сучасні тенденції дослідження психологічних технік впливу в міжособистісних конфліктах	77
Рудковська Оксана Розвиток гнчкості мислення шляхом ігропрактик.....	79
Сидоркевич Дмитро Психологічні умови формування емпатійної стійкості у фахівців із фізичної реабілітації.....	84
Сірко Володимир Класифікація основних викликів, з якими зустрічаються військові капелани в умовах війни.....	83
Тетеря Костянтин Теоретико-методологічні аспекти застосування каністерапії в структурі психологічного супроводу осіб з набутим травмівним досвідом.....	85

Хомин Олег Психологічна готовність юриста до роботи з клієнтами, що переживають травматичний досвід	88
Чорний Олександр Наративна компетентність як чинник добробуту в контексті інформаційно-сміслової війни.....	90
Шаповалов Андрій Психологічні особливості професіоналізації молоді в умовах інтеграції в професійне середовище.....	93
Шевченко Тетяна Методологічні орієнтири розвитку метакогнітивного контролю здобувачів вищої освіти: від теоретичної моделі до освітньої програми.....	95
Шеремет Микола Взаємозв'язок соціально-психологічної та конфліктологічної компетентності менеджера:теоретичний аналіз	97
Янкавс Юрій Формування готовності до переконання та мотиваційного спілкування у майбутніх тренерів	101
Ivashkevych Ernest Peculiarities of the translator's professional activity and the formation of his/her translation consciousness.....	103
Mykhalchuk Nataliia, Ivashkevych Eduard Types of procrastination of the person.....	105